

نکته

شکیبامحبی تبار

مشاور امور زنان و خانواده مدیر عامل
تأمین اجتماعی

فرزندآوری به پشتوانه تامل و تفکر

بر اساس علم روانشناسی؛ از جمله عوامل سلامت، شادابی روحی و جسمی، داشتن روابط انسانی در بستر ارتباطات خانوادگی است. داشتن خواهر، برادر، عمه، خاله، دایی، و عمو و قرار گرفتن در این نسبت‌های خویشاوندی از علل ایمن بودن از افسردگی و تنهایی و انزواست. امروزه تمام دنیا به این نتیجه رسیده‌اند که وجود فرزند در خانواده مهمترین سرمایه آرامش، لذت و ارضاء حس جاودانگی طلبی انسان‌هاست.

افراد می‌توانند به پشتوانه تأمل و تفکر به ضرورت فرزندآوری دست یابند. اگرچه تمرکز بر روی مسائل اقتصادی (گرانی و چالش‌های شغلی و...) گاه مانع فرزندآوری می‌شود، اما اگر افراد به درک مناسبی از اهمیت فرزندآوری دست پیدا کنند، در جهت جلوگیری از تبعات نداشتن فرزند و یا تک فرزندی (تنهایی فرزند، چالش‌های دوران سالمندی خودشان و...) به فرزندآوری ترغیب می‌شوند و در سایه تفکر و تدبیر قطعا متوجه خواهند شد که داشتن خانواده و فرزند می‌تواند از مهمترین و اصلی‌ترین علل احساس خوشبختی و آرامش باشد. به لحاظ کارکردی و ساختاری، سازمان تأمین اجتماعی به عنوان بزرگترین صندوق بیمه اجتماعی کشور جزء معدود سازمان‌هایی است که حفظ جوانی جمعیت کشور برای این سازمان موضوعیت دارد. همواره ضریب‌های پشتیبانی صندوق‌های بازنشتیگی ارتباط مستقیم با نیروی جوان در حین کار دارد. در مطلوب‌ترین حالات آن بین ۸ تا ۹ است؛ یعنی ۹ نفر کار کنند و حقوق بازنشتیگی یک نفر را تأمین کنند و زمانی که این عدد به پنج نزدیک می‌شود، رزق خطر تضعیف و کاهش پشتیبانی صندوق‌ها به‌صدا درمی‌آید.

تأمین اجتماعی به لحاظ اینکه نهادی کاملا مردمی است و کارکرد و گردش اقتصادی آن وابسته به دریافتی حق بیمه از نیروی کار است، باید آفتی دقیق در برنامه‌های خود تنظیم کند که نیروی جوان در حین کار در کشور حفظ شود و به تبع آن چرخه مولد سازمان تأمین اجتماعی استوار بماند تا نسل‌های فعلی و نسل‌های آینده بتوانند از خدمات این صندوق برخوردار شوند.

مطالعات حول محور خانواده نشان می‌دهد هر اندازه روابط همسران با هم صمیمی‌تر و بهتر باشد و بیشتر به هم عشق بورزند، تصمیم به فرزندآوری در آنها سریع و به دفعات بیشتر اتفاق می‌افتد و لذت والدگری را زودتر به خودشان می‌چشاند. همسران موفق عشق به فرزند را در امتداد محبت و مودت بین خودشان می‌دانند.

والدینی که در روزگار سالخوردگی از محبت و حمایت فرزندان‌شان برخوردار هستند از سطح سلامت روان بسیار بالاتری برخوردارند. متأسفانه آینده حتمی افراد مجرد و والدین تک فرزند سپری کردن اوقات سالخوردگی در آسایشگاه‌های سالمندان است، در ساکنان این مراکز به‌رغم داشتن سطح خوب خدمات رفاهی افسردگی بزرگترین معضل بهداشتی است و به همین جهت به‌منظور بهره‌مندی‌مان از زندگی روشن و پرثمر باید تعداد اعضای خانواده را کامل کنیم.

مروری به طرح بیمه زنان خانه‌دار از منظر حقوقی

اینجا مادر بودن شغل محسوب می‌شود

سازمان تأمین اجتماعی با وجود اینکه ۵۲ درصد از جمعیت ایران را تحت پوشش خود دارد، اما برای گسترش چتر بیمه‌ای طرح بیمه فراگیر خانواده را برای دانشجویان و زنان خانه‌دار و دیگر اقشار فاقد بیمه اجرایی کرده است. این بار سازمان تأمین اجتماعی به موضوعی ورود کرده تا هم نشان دهد که کار زنان خانه‌دار را به عنوان شغل پذیرفته و هم برای این بانوان اهمیت فراوانی قائل است و با این برنامه‌ریزی به آینده زنان خانه‌دار رنگ دیگری بخشد. به همین منظور در این شماره آتی‌نو به موضوعاتی همچون، تاریخچه بیمه زنان خانه‌دار، مزایای این بیمه، آینده‌نگری برای این بانوان و خدمات مهم تأمین اجتماعی در بخش بیمه‌ای، درمانی و بازنشتیگی این قشر می‌پردازیم.

گزارش

«معاونت امور زنان و خانواده با توجه به نیاز جامعه زنان به تأمین آتیه، تصمیم بیمه زنان خانه‌دار را پیگیری کرد تا بهره مناسب در شأن زنان جامعه به آنان تعلق گیرد. از این رو چهار نوع پیشنهاد به هدف بیمه زنان خانه‌دار به دولت تقدیم شد و با وجود پیشنهادات مذکور، پس از بررسی همه‌جانبه و مطالعه طرح‌های متخصصان، با نظر تأمین اجتماعی و طرح بیمه فراگیر اجتماعی موافقت شد. اما چون طرح مذکور شامل همه افرادی بود که تحت هیچ‌گونه بیمه‌ای نبودند به جهت اطمینان بخشی به جامعه زنان، تأکید بر ذکر نام زنان سرپرست خانوار و زنان خانه‌دار در متن کرد که در ماده (۴) این آیین‌نامه قید شود.»

آیین‌نامه لایه بیمه اجتماعی پایه

این فعال حوزه زنان گفت: «جلسات متعددی در کمیسیون امور اجتماعی دولت، سازمان تأمین اجتماعی و معاونت ریاست جمهوری در امور زنان و خانواده تشکیل شد. آخرین نتیجه بیمه زنان خانه‌دار در متن ماده (۴) آیین‌نامه اجرایی لایه بیمه اجتماعی پایه (فراگیر) اینگونه آمد که وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است به منظور گسترش پوشش بیمه‌های اجتماعی، همه افرادی که مشمول بیمه اجباری نباشند را با اولویت افراد بازتوان شده؛ بخصوص زنان سرپرست خانوار و زنان خانه‌دار تحت پوشش نهادهای حمایتی و رعایت مفاد آیین‌نامه تحت پوشش بیمه اجتماعی فراگیر (خاص غیر فرد و حقوقی‌گیران) قرار دهد. صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر متکفل اجرای این آیین‌نامه است.»

لحاظ شدن خانهداری به عنوان شغل در سیاست‌های اشتغال زنان

وی در پاسخ به این سؤال که اکنون سازمان تأمین اجتماعی وضعیت کنونی زنان خانه‌دار را به عنوان شغل دیده است تا چه حدی می‌تواند در زمینه افزایش حس اعتمادبه‌نفس آنان و اهمیت دادن به این شغل مؤثر باشد؟ این سازمان سابقه طولانی در موضوع دارد، اما چالش‌هایی که مطرح شد مانع عملی شدن بیمه زنان خانه‌دار شد.

گرامی‌زادگان افزود: «در سال ۱۳۷۱ شورایی انقلاب فرهنگی به محوریت شورای فرهنگی اجتماعی زنان سیاست‌های اشتغال زنان در جمهوری اسلامی ایران را به تصویب رساند. این سیاست‌ها در تاریخ ۲۰ مردادماه سال ۱۳۷۱ به تصویب رسید. مصوبات این شورا در حکم قانون است. در ماده یک سیاست‌ها، اولین ماده‌ای که موضوع کار زنان در خانه باید ارزش مادی و معنوی آن در نظر گرفته شود، دیده شد. این نخستین بار بود که خانهداری به صراحت دارای ارزش مادی و معنوی شناخته شد. از همین ماده می‌توان استنباط کرد که مصوبه، خانهداری را شغل شناخته است. این سیاست بر ارزش کار خانهداری صحه گذاشته است. نتیجه اینکه از سال ۱۳۷۱ تاکنون، خانهداری شغلی که اجرایی نشده است.»

در دستور کار مرکز امور مشارکت زنان قرار گرفت و در پی آن طرح سازمان تأمین اجتماعی برای زنان خانه‌دار در سال ۱۳۸۰ به دولت ارائه و در نهایت در قالب اختصاص ردیفی از بودجه سالانه در سال ۱۳۸۱ بر عهده سازمان بهزیستی قرار گرفت، آیین‌نامه بیمه زنان خانه‌دار در طول پنج سال ادامه داشت تا در اجرا به دلیل مشکلات مالی متوقف شد. پس از طرح دوباره بیمه زنان خانه‌دار در دولت نهم و دهم و پس از تصمیم‌گیری در کمیسیون اجتماعی دولت در سال ۱۳۸۷ وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مسئول طرح شد و در نهایت با ابلاغ بخشنامه در قالب بیمه حرف و مشاغل آزاد، زنان از طریق این بخشنامه در زمره مشمولان تأمین اجتماعی قرار گرفتند.»

بیمه زنان خانه‌دار ذیل بیمه فراگیر اجتماعی

این فعال حوزه زنان درباره استمرار و روند بیمه زنان خانه‌دار اینگونه توضیح داد و گفت: «بنا به اعلام وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مقرر شد آیین‌نامه اجرایی بیمه اجتماعی پایه شامل بیمه اجتماعی فراگیر و پایه اجتماعی اجباری در دستور کار قرار گیرد. در جلسات بررسی این آیین‌نامه، فصل دوم که شامل بیمه اجتماعی فراگیر (مشمولان، منابع و تعهدات) است، بیان شد که همه افرادی که مشمول بیمه اجتماعی اجباری نباشند می‌توانند تحت پوشش این آیین‌نامه قرار گیرند که تأمین اجتماعی اعلام کرد که زنان خانه‌دار می‌توانند از طریق بیمه اجتماعی فراگیر، بیمه شوند.»

این حقوقدان اضافه کرد: «معاونت ریاست جمهوری در امور زنان و خانواده نیز به منظور اطمینان از بیمه زنان خانه‌دار درخواست کرد که در ماده (۴) آیین‌نامه مذکور با اولویت افراد بازتوان شده نام زنان خانه‌دار قید شود و مورد تأکید قرار گیرد که در گفت‌وگو سه‌جانبه معاونت امور زنان و خانواده، کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک و سازمان تأمین اجتماعی این نتیجه حاصل شد که زنان سرپرست خانوار و زنان خانهداری که مشمول بیمه‌های اجتماعی اجباری نباشند را تحت پوشش قرار دهد.»

۱۹ میلیون زن خانه‌دار داریم

گرامی‌زادگان با اشاره به ۱۹ میلیون زن خانه‌دار افزود: «این اصلاحیه به کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک ارسال شد. البته اجرای بیمه زنان خانه‌دار به دلیل کمبود اعتبار مالی در دولت و عدم توانایی پرداخت حق بیمه توسط زنان با مشکلاتی مواجه شد. اگرچه معاونت امور زنان و خانواده از آغاز فعالیت دولت یازدهم، این مهم را به جهت مطالبات زنان در دستور کار قرار داد اما از نظر تأمین اجتماعی، ماهیت بیمه اجتماعی وابسته به سه‌رکن کارفرما، مزد و حقوق رسمی و کارگاه معین است. حال آنکه کار خانهداری جزء مشاغل رسمی به حساب نمی‌آید و زنان خانه‌دار به عنوان جمعیت غیرفعال از لحاظ اقتصادی محسوب می‌شوند.» مدیر مسئول مجله حقوق زنان گفت:

سال سن دارند می‌توانند از این بیمه بهره‌مند شوند. اگر سن فرد هنگام عقد قرارداد بیش از ۵۰ سال باشد، در صورتی درخواست وی پذیرفته می‌شود که به معادل هر سال سن مازاد بر پنج سال دارای سابقه پرداخت حق بیمه قبلی باشد.

چنانچه باتوبی قبل از انعقاد قرارداد بیمه زنان خانه‌دار، سابقه بیمه داشته باشد؛ همه سوابق قبلی نیز هنگام بازنشتیگی برای این فرد لحاظ می‌شود. بر اساس قرارداد امتیازهای سازمان تأمین اجتماعی از جمله از کارافتادگی و فوت قبل و بعد از بازنشتیگی در صورت لحاظ آن در قرارداد، پرداخت حقوق بازنشتیگی و بهره‌مندی از امتیازهای خدمات درمانی در صورت واریز حق سرانه درمان به این گروه تعلق می‌گیرد.

بر اساس آمارهای اطلس وضعیت زنان و خانواده بر مبنای سرشماری سال ۹۵، به طور میانگین حدود ۶۲.۱ درصد از زنان ۱۰ ساله و بیشتر به جمعیت در سن کار، خانه‌دار هستند که ۵۹.۷ درصد زنان در نقاط شهری و ۶۸.۳ درصد زنان نقاط روستایی، خانه‌دار هستند.

تأمین امنیت اقتصادی بانوان مزیت بیمه زنان خانه‌دار مهدی شکوری، مدیر کل امور بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی، در گفت‌وگو با ما تأمین امنیت اقتصادی زنان بخصوص در دوران پیری و از کارافتادگی را از مزایای بیمه برای زنان دانست و گفت: «سه نوع نرخ حق بیمه برای بیمه زنان خانه‌دار و دختران تعریف شده است که می‌تواند یکی از آنها انتخاب شود. دستمزد مبنای پرداخت حق بیمه بین حداقل و حداکثر دستمزد مصوب شورایی کار است که زنان متقاضی بیمه می‌توانند متناسب با سن و سابقه دستمزد مورد نظر را انتخاب کنند.»

وی گفت: «تا مهرماه سال ۱۴۰۰ نیز ۳۷۴ هزار نفر از زنان خانه‌دار تحت پوشش بیمه قرار داشتند و این رقم تا بهمن ماه به ۴۲۷ نفر افزایش یافت.»

دغدغه بانوان اجرای بیمه زنان خانه‌دار

اشرف گرامی‌زادگان حقوقدان و مدیر مسئول مجله حقوق زنان درباره اهمیت اجتماعی مبحث بیمه زنان خانه‌دار در گفت‌وگو با آتی‌نو گفت: «مسأله بیمه زنان خانه‌دار سال‌هاست که در کشور مطرح است، طرح موضوع این بیمه به دغدغه زنان برمی‌گردد چون بانوان نسبت به اینکه هیچ تأمینی برای آینده‌نداشتند، گلایه داشتند.» وی افزود: «این دغدغه هم از نظر کمی و هم از نظر کیفی قابل تحمل نبود. ایده بیمه زنان خانه‌دار، پاسخ صحیح بزرگترین سازمان بیمه‌گر کشور به این مطالبه عمومی بود. در صورتی که بانوان در آینده تنها شوند و توان مالی برای ادامه زندگی نداشته باشند، بیمه می‌تواند راهکاری برای حل این مسأله آنان باشد. بسیاری از زنان فعال و مدافع حقوق زنان در این زمینه این نگرانی را داشتند، بنابراین ایده‌های گوناگونی برای تأمین آتیه زنان به اذهان رسید. یکی از سهل‌ترین راه بیمه زنان خانه‌دار بود.»

گرامی‌زادگان ادامه داد: «طرح بیمه زنان خانه‌دار در پی مصوبه هیأت دولت در تاریخ سوم بهمن‌ماه سال

با توجه به مشارکت اقتصادی بانوان در عرصه اشتغال، اکنون اکثر افرادی که در دستگاه‌ها یا شرکت‌های مختلف فعالیت دارند از خدمات بیمه‌ای بهره‌مند هستند، اما زنان خانه‌دار که وظیفه مهم تربیت فرزندان در کانون گرم خانواده را به عهده دارند از این مهم بی‌بهره بودند که با حمایت سازمان تأمین اجتماعی این بانوان هم می‌توانند مانند بانوان شاغل با پرداخت حق بیمه در آینده ضمن داشتن پشتوانه مالی، از خدمات بیمه‌ای و بازنشتیگی نیز برخوردار باشند.

پیشینه بیمه زنان خانه‌دار

بیمه زنان خانه‌دار از آذرماه سال ۱۳۸۷ با تصویب هیأت‌مدیره سازمان تأمین اجتماعی و اینکه این نوع بیمه ذیل بیمه صاحبان حرف و مشاغل آزاد باشد، برای تحت پوشش قرار دادن زنان خانه‌دار آغاز شد. این نوع بیمه بر اساس خوداظهاری است و متقاضی می‌تواند با پرداخت حق بیمه مقرر از خدمات تأمین اجتماعی برخوردار شود. تمامی زنان و دختران در رده سنی بین ۱۸ سال تا ۵۰ سال تمام بدون هر گونه سابقه حق بیمه قبلی می‌توانند از حمایت‌های تأمین اجتماعی شامل بازنشتیگی، از کارافتادگی، بازماندگی و خدمات درمانی برخوردار شوند.

اکنون سازمان تأمین اجتماعی به دو گروه افراد شاغل و زنان و دختران خانه‌دار به صورت جدی اهمیت داده؛ با این تفاوت که بانوان شاغل با پرداخت حق بیمه از سوی کارفرمایان از خدمات بیمه اجباری بهره‌مند می‌شوند، اما بانوان و دختران خانه‌دار با بیمه‌پردازی از بیمه با ماهیت اختیاری استفاده خواهند کرد.

زنان خانه‌دار و دختران فاقد بیمه با پرداخت نرخ ۱۲ درصد به مبلغ ۵ میلیون و ۱۰۰ هزار ریال می‌توانند تحت پوشش بیمه فراگیر خانواده سازمان تأمین اجتماعی قرار گیرند. در راستای اجرای طرح بیمه زنان خانه‌دار، سه نرخ ۱۲ درصد خدمات بازنشتیگی و فوت بعد از بازنشتیگی، نرخ ۱۴ درصد خدمات بازنشتیگی و فوت (قبل و بعد از بازنشتیگی) نرخ ۱۸ درصد خدمات بازنشتیگی، فوت (قبل و بعد از سن بازنشتیگی و از کارافتادگی) وجود دارد که بانوان می‌توانند هر کدام از این سه روش را برای تحت پوشش قرار گرفتن انتخاب کنند.

چه کسانی می‌توانند از بیمه زنان خانه‌دار استفاده کنند؟

اما اینکه چه کسانی می‌توانند از بیمه زنان خانه‌دار استفاده کنند نیز دارای اهمیت است؛ چون برخی این تصور را دارند که فقط بانوانی که از هیچ بیمه‌ای تاکنون بهره‌مند نبوده‌اند می‌توانند از خدمات این بیمه برخوردار شوند اما اینگونه نیست و زنان خانهداری که در هیچ دستگاهی استخدام و مشغول به کار نیستند، بانوانی که سابقه پرداخت بیمه دارند و پیش‌تر در جایی مشغول به کار بودند، اما در حال حاضر خانه‌دار هستند، این افراد اگر از این بیمه استفاده کنند، سابقه بیمه آنان به بیمه زنان خانه‌دار اضافه می‌شود.

همچنین زنان خانهداری که کمتر از ۵۰ و بیشتر از ۱۸

مهناز پیرانوند

روزنامه‌نگار

برخی این تصور را دارند که فقط بانوانی که از هیچ بیمه‌ای تاکنون بهره‌مند نبوده‌اند می‌توانند از خدمات این بیمه برخوردار شوند اما اینگونه نیست و زنان خانهداری که در هیچ دستگاهی استخدام و مشغول به کار نیستند، بانوانی که سابقه پرداخت بیمه دارند و پیش‌تر در جایی مشغول به کار بودند، اما در حال حاضر خانه‌دار هستند، این افراد اگر از این بیمه استفاده کنند، سابقه بیمه آنان به بیمه زنان خانه‌دار اضافه می‌شود.